

ESKO kalatalousryhmän arviointi ja seuranta 2017

Raportti ministeriön ohjeen 28.9.2017 mukaan. ESKO kalatalousryhmän toimintaraportti vuodelta 2017 on maa- ja metsätalousministeriön ohjeiden mukaisesti jaettu kahteen osakokonaisuuteen:

- oman kehittämisstrategian etenemisen mukaisesti (kohdat 1.1 – 1.4), sekä
- ministeriön tavoitteiden seurannan mukaisesti (kohdat 2.1 – 2.6)

ESKO hallitus on 5.10.2017 mennessä tehnyt rahoituspäätöksen yhteensä 20 hankkeesta, yhteensä 422.179 €. Keskimääräinen tuki per hanke on ollut 21.108 €. Hankkeet jakautuvat toimintalinjoihin Kestävä kalastus, Kehittyvä kalastusmatkailu ja Elävä saaristo. Lisäksi on läpileikkaavina teemoina Yhteistyö ja Oma aktivointi.

1.1 Strategian eri painopisteiden rahoitusosuudet

ESKO rahoituskehys jakautuu kolmeen toimintalinjaan (Kestävä kalastus, kehittyvä kalastusmatkailu ja elinvoimainen saaristo) sekä kahteen yhteisiin läpileikkaaviin toimintoihin (yhteistyö ja aktivointi).

Koko ohjelmakauden rahoituksesta on käytetty 45% eli 422.179 €, ja toimintalinjoittain seuraavasti:

- Kestävä kalastus, 62%, yhteensä 204.448 €
- Kehittyvä kalastusmatkailu, 39%, 13 hanketta, yhteensä 80.802 €
- Elinvoimainen saaristo, 3%, 3 hanketta, yhteensä 2.400 €
- Yhteistyö, 28%, 1 hanke, yhteensä 18.576 €
- Aktivointi, 38%, 2 hanketta, yhteensä 144.742 €

Alle oman tavoitearvon ovat jäämässä erityisesti toimintalinja Elinvoimainen saaristo ja Yhteistyö. Hankkeiden määrä on 18, joista peräti 13 koskee kestävää kalastusta. Strategian mukaan tässä on lievä ylliedustus, mutta ottaen huomioon elinkeinon eri alojen kehittämistarpeen muutokset, tämä on ollut enemmän odotettavissa. Kalastusmatkailun osalta on panostettu alan yhteisnäkyvyyteen ja yhteis-kehittämiseen, minkä johdosta hankkeiden määrä on vähempi ja kaikki yhteistoiminta on pyritty kokoamaan näihin hankkeisiin. Elävä saaristo on jäämässä paljon vähemmälle, johtuen lainsäädännöstä; on vaikeaa rahoittaa hankkeita, joilla ei ole suoraa yhteyttä elinkeinon, mutta ovat silti saariston elinvoimaisuuden perusedellytyksiä.

1.2 Hankkeiden osalta tiedot

Hankkeista ja niiden toiminnasta on raportoitu erikseen, kts erillinen raportti.

1.3 Strategiassa esitettyjen indikaattorien osalta ajankohtainen seurantatieto

Toistaiseksi on vain 3 hanketta päättynyt. Näistä on tehty tukihakemukset ja päätökset ennen indikaattorilomakkeen valmistumista, mistä syystä hankkeista ei ole vielä kirjattu indikaattoritietoja.

1.4 Aktivointi muista rahoituslähteistä

ESKO kalatalousryhmä on keväällä ja kesällä 2017 avustanut kolme eri toimijaa toteuttamaan laajempaa uutta kehittämistoimintaa oman perustoiminnan ohella, ja siten hakemaan rahoitusta ministeriön kesällä avatun Sinisen biotalousohjelman kautta. Näitä ovat:

- MG Trading Oy: rannikkokalastukseen soveltuvan särkikalan jalostusyksikkö, joka soveltuu pienimuotoisen rannikkokalastukseen ja yrittäjien purkupaikkojen yhteydessä oleviin kalankäsittelytiloihin.
- Kehittämissyhtiö Novago Oy: Silakka- ja särkikalan proteiinimassan jatkoselvityshanke, jossa tutkitaan ja selvitetään mahdollisuuksia laajamittaiseen kalaproteiinin hyödyntämiseen silakasta ja vähäarvoisesta särkikalasta.
- Helsinki Fishing ry: Selvittää mahdollisuutta laajentaa ja monipuolistaa perinteisiä kalastusmatkailu- ja opaspalveluita muiden oheis- ja täydentävien palvelujen kanssa siten, että kalastusmatkailupalvelujen tarjonta monipuolistuu ja jota kautta voidaan pidentää eri vuodenaikojen tarjontaa.

ESKO kalatalousryhmä on vuoden 2017 aikana avustanut vajaa 20 yksittäisiä yrityksiä laatimaan oma kehittämis- ja investointisuunnitelmaa niin, että niistä on voitu jättää oma yrityskohtainen investointi- tai kehittämishakemus ELY-keskukselle.

2.1. Alueen kalatalouden arvoketjun kehittäminen kokonaisuutena

Kalatalouden arvoketjun vahvistaminen vaatii kaikilta osapuolilta yhteistyötä ja -näkemystä kuluttajilla markkinoitavista tuotteista. Kalastuksen, jalostuksen ja kaupan/ravintoloiden toimijoiden kesken on pyritty myötävaikuttamaan lähikalan tunnettavuuden lisäämiseen tukemalla erityisesti heikoimmassa asemassa olevien yrittäjien mahdollisuuksia toimia tasavertaisina neuvottelusapuolina, sekä lisäämällä kalastajien omaa jalostusmahdollisuutta niin, että voivat toimittaa kalaa kulutukseen entistä tuoreempaan ja profiloituna lähikalana. Lähikalan eroavaisuus ”suurteollisuuden” tuoteprofiiilista vaatii edelleen paljon työtä ja lisää huomionarvoa, jota kautta voidaan profiloida kalan merkitystä ruokavaliassa kokonaisuutena. Vuoden 2017 aikana on toteutettu tai käynnistetty 3 hanketta, jotka koskevat arvoketjun kehittämistä, vahvistamista tai monipuolistamista:

- Lähikalakauppa 2015-hanke on jatkunut vuoden 2017 aikana, ja hankkeen kautta on vuoden aikana toteutettu tuoreen lähikalan menekinedistämistä pääkaupunkiseudun ruokapiireille.
- Lähikalasta arvokalaa-hanke on käynnistetty tavoitteena yhdessä pääkaupunkiseudun keittiömestareiden ja tunnettujen ravintoloiden kanssa kehittää nykyistä lähikalaa vielä laadukkaampi tuote, jonka kypsyttämiseen käytetään samoja periaatteita kuin lihan riiputtaminen.
- Rannasta ruokapöytään 2-hanke, jossa on tarkoitus vahvistaa kalastajien omien viestintäkanavien (erityisesti Facebook- asiakas-sivustot) yhteinäisemmällä ilmeellä ja tarjota samaan viestintään myös muita kuluttajia suunnattuja kalaan ja lähiruokaan liittyvillä tiedotteilla. Tavoite on yhtenäistää ja siten vahvistaa viestintää lähikalan mahdollisuuksista suoraan kuluttajille.

2.2 Uusien käytäntöjen kehittäminen ja levittäminen

Perinteinen rannikkoläheinen kalastus on pitkään keskittynyt kehittämään itse kalastustoimenpiteitä. ESKO kalatalousryhmä pyrkii edistämään myös muuta itse yritystoimintaan liittyviä osakokonaisuuksia, ja sama tarve koskee rannikkokalastuksen ohella myös kalastusmatkailutoimintaa. Tavoitteena on nähdä elinkeino kokonaisuutena ja etsiä kilpailukykytekijöitä myös muista työvaiheista kuin itse kalastamisesta. Uusien käytäntöjen kehittämiseen ja levittämiseen on aktivointitoiminnan ohella toteutettu mm 7 eri hankkeen kautta:

- Kalankasvatuksen ympäristöhanke 2016-2018, jossa etsitään uusia keinoja ympäristökuormituksen mittaamiseen ja hallintaa, tavoitteena voida osoittaa mahdollisuuksia alan kasvuun ilman

merkittäviä kielteisiä ympäristövaikutuksia, ja siten vastaamaan myös Suomen hallituksen tavoitteita biotalouden kasvun osalta.

- Kalasatamien selvitys 2015-hanke, jossa on etsitty uusia toimintoja ja yhteistyötapoja nykyisten julkisten kalasatamien yhteyksiin. Erityisesti uusille alkaville kalastajille on tärkeää voida tarjota kalan purku- ja käsittelypaikkoja toiminnan alkuvaiheessa. Tavoite on myös lisätä kuntien välistä yhteistyötä kalasatamien palveluverkoston ylläpitämisessä ja koko kalastuselinkeinon perusedellytysten turvaamisessa.
- Pääkaupunkiseudun kalastusmatkailun kehittäminen ja tunnetuksi tekeminen (Helsinki Fishing2)-hanke, jossa pyritään lisäämään yrittäjien yhteistyötä ja keskittämään toimintoja yhteispalvelun alle, jolloin saavutetaan sekä kasvavaa näkyvyyttä että monipuolisuutta yrittäjien tuotevalikoimiin.
- Nahkiaisperinne takaisin-hanke. Nahkiaisperinne elää Suomenlahdella vielä iäkkäämmän sukupolven varassa, ja hankkeen tavoitteena on tarjota mahdollisuuksia uusille sukupolville tutustua nahkiaistuotteisiin.
- Kalaproteiinitehtaan toteutettavuushanke. Vähäarvoinen särkikala tulee pyydyksiin usein sivutuotteena, joille kalastajat eivät näe toimivia markkinoita. Hankkeen tavoite on selvittää onko mahdollista jalostaa särki- tai silakkakaloista ns. surimimassaa, eli kalaproteiinimassaa, jolle on maailmanmarkkinoilla kasvava kysyntä.
- Suomenlahden Merikalastajat You-Tube videosarja-hanke. Eri kalastusmuotojen (kaupallinen kalastus, kalastusmatkailu, vapaa ajan kalastus) välillä ei perinteisesti ole juurikaan yhteistyötä, mutta enemmänkin intressiristiriitoja. Lähentääkseen toimijoita ja lisätäkseen myös eri toimijoiden välistä yhteistyötä tehdään erillinen videosarja vesistöjen tarjoamista mahdollisuuksista, ja myös mahdollisista synnergiamuodoista, tavoitteena sekä lisätä kokonaiskiinnostusta itse kalastukseen ja kalastusmahdollisuuksiin, että luomaan siltoja eri toimintamuotojen välille. Esimerkiksi jos et aina pääse itse tai kalastusoppaan mukana vesille, voit saada samaa tuotetta suoraan ammattikalastajalta, tai jos haluat kokea elämystä ammattikalastajan lähikalatuotteista, voi hän opastaa sinut lähtemään mukaan oppaan kanssa kalastamaan itse omaa kalaa.
- Baltic Sea Seal & Cormorant TNC-hanke. Pienimuotoinen rannikkokalastus on koko Itämeren alueella melko homogeenista kaikkien n. 6.500 toimivien ammattikalastajien kesken, niin työtapojen kuin toimintaa vaikeuttavien haittaeläinten kesken. Uusi käytäntö on muodostaa yhteistyörengas koko Itämeren alueelle selvittämään ja ratkomaan yhteistä hylje- ja merimetso-ongelmaa.

2.3 Konfliktien estäminen ja ratkaisu

Jo edellisellä ohjelmakaudella käynnistetty Suomenlahden kalastusfoorumi, johon kutsuttiin n. 30 eri asiantuntijoita ja vaikuttajia kalataloushallinnon, järjestöjen, ympäristöjärjestöjen eri kalastusmuotojen yrittäjien ja toimijoiden sekä tutkimusten edustajia, ei enää vuoden 2017 aikana ole kokoontunut. Samanlaisia suurempia konflikteja tai erimielisyyksiä mitä oli vuosikymmenen alussa lohi-, kuha tai vaelluskalan kalastamisessa ei ole esiintynyt, mistä syystä ei ole samaa tarvetta ratkoa yleisluontoisia erimielisyyksiä.

Merkittävä uusi toimintamuoto konfliktien hallintaan ja niiden ehkäisemiseen on tiiviimpi yhteistyö luonnonsuojelujärjestöjen kanssa, joiden edustajia on pyydetty mukaan ESKO kalatalousryhmän hallitukseen asiantuntijajäseninä.

2.4 Yhteistyön parantaminen

Toimiva yhteistyö on perusedellytys koko kalatalouselinkeinon osalta, niin rannikon ammattikalastajien, kalankasvatusyritysten kuin myös kalastusmatkailuyrittäjien toiminnan osalta. Yhteistyötä pitää olla sekä oman perusyritystoiminnan eri toimintojen ylläpidon osalta mutta erityisesti toiminnan kehittämisen johdosta. Suomenlahden kalatalouselinkeinon osalta on yrittäjille tärkeää pitää yhteistyötä niin koko arvoketjun muiden toimijoiden kanssa mutta myös luoda kontakteja ja tiedonvaihtoa muiden, erityisesti Itämeren alueella toimivien yritysten kanssa, jotta voidaan löytää uusia synenergiatoimintoja ja ratkaisuja yhteisiin ongelmiin. Yksi esimerkki näistä ovat haittaeläinten (hylje ja merimetso) aiheuttamat vahingot, mutta myös tutustumiset eri laiteuudistuksiin ja menetelmiin profiloida omaa tuotantoa. Vuoden 2017 aikana on toteutettu Itämeri-hankkeen osalta useita opinto- ja tutustumismatkoja yhteisiin kehittämistarpeisiin, kuten esim hyljetorjuntakarkottimien toimintaan avomerellä Viron rannalla sekä ammattikalastukseen Latviassa ja Viron Hiidenmaalla. Merkittävää uutta yhteistyötä on ESKO kalatalousryhmän käynnistämä 14 kalatalousryhmän välinen yhteistyö Itämerellä hylje- ja merimetso-ongelmien hallintaan.

2.5 Kalatuotteiden, erityisesti lähellä tuotetun kalan, suosion vahvistaminen

Yksi tärkeimpiä tehtäviä kalatalousryhmälle on vahvistaa lähikalan imagoa ja tunnettavuutta, jota aktivoimien kautta on siten myös saatu mukaan useisiin yhteishankkeisiin. Vuoden 2017 aikana näitä ovat olleet mm Lähikalakauppa-hanke, Rannasta Ruokapöytään 2-hanke, Lähikalasta arvokalaa-hanke, Suomenlahden merikalastajat You-tube-hanke sekä Nahkiaisperinne takaisin-hanke, joissa kaikissa tuodaan kuluttajille esille läheltä kalastetun kalan tuoreus, ekologisuus sekä saatavuus. Koska etsitään ja kokeillaan myös uusia toimintatapoja ja menetelmiä, niin kaikissa hankkeissa ei ole odotettavissa pelkästään onnistumisia. Keskeinen ongelma on saada ajallisesti yhteensovittettua kysyntä ja tarjonta, tuoretta kalaa ei välttämättä tule juuri silloin kun kulutustottumukset sitä toivoisi tulevan. .

2.6 Tiedotustoimet

Vuoden 2017 aikana on käynnistetty uusi säännöllisesti toimitettava sähköinen uutiskirje elinkeinon harjoittajille ja sidosryhmille. Sähköisen uutiskirjeen ja muiden tiedotteiden kautta tavoitetaan hyvin alalla toimivat yritykset, eli ns alan sisäinen viestintä. Sitä vastoin on paljon vaikeampaa tavoittaa laajempaa yleisöä halutuilla viesteillä. Vuoden aikana ei ole järjestetty omia lehdistötilaisuuksia tai annettu tiedotteita. Yksittäisten hankkeiden kautta on omaa tiedottamista tapahtunut.

ESKO kalatalousryhmällä on edelleen oma viestintähankkeen tukihakemus vireillä, hakemus on jätetty v. 2015, tavoitteena toimia aktiivisesti ulospäin laajalle yleisölle yhteistyössä muiden Etelä-Suomen ja rannikon kalatalousryhmien kanssa siten että vastataan laajasti ja yhtenäisesti koettuihin epäkohtiin ja ristiriitoihin, sekä tuodaan esille läheltä pyydystetyn kalan etuja eri näkökulmista. Ulkoista tiedottamista ei nykyisellä aktivointi- tai hallintorahoituksella voida toteuttaa, koska se vaatii viestintään perehtyvää ammatillista osaamista ja kokemusta. On aivan eri asia tiedottaa sisäisesti alan toimijoille kuin vaikuttaa ulkoiseen paineeseen ja tiedottamisen tarpeeseen ja lisäksi saada muutosta aikaiseksi.

Loppuvuodesta 2017 käynnistyvä Rannasta Ruokapöytään tavoitteena on merkittävästi lisätä tiedottamista lähikalan positiivisista mahdollisuuksista.